

Міністерство освіти і науки України  
Хмельницька обласна військова адміністрація  
Хмельницька обласна рада  
Департамент освіти і науки Хмельницької обласної військової адміністрації  
Хмельницька облспоживспілка  
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут  
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія  
Центр дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при  
Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка  
Хмельницька обласна організація Національної спілки краєзнавців України  
Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека  
Державний архів Хмельницької області  
Городоцька міська рада  
Городоцький краєзнавчий музей Городоцької міської ради  
Комунальна установа «Центр професійного розвитку педагогічних працівників  
Городоцької міської ради»

# ІСТОРІЯ МІСТ І СІЛ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

МАТЕРІАЛИ І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ  
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(м. Городок, 25 жовтня 2024 р.)

Т. 2

Хмельницький  
2024

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 2

ІСТОРІЯ МІСТ І СЕЛИЩ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ.  
МИНУЛЕ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ  
ПУНКТІВ ОБЛАСТІ

|                                                                                                                                                                                          |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Коржик С.</b> Місто Летичів на початку XVIII століття за матеріалами інвентарів та люстрацій Летичівського староства .....                                                            | 3   |
| <b>Олійник М.</b> Зінків на Поділлі: шлях через століття .....                                                                                                                           | 17  |
| <b>Куйдан Т.</b> Історія села Білецьке XVI–XIX ст. ....                                                                                                                                  | 26  |
| <b>Сердунич Л.</b> Містечко Стара Синява за даними метричної книги 1875–1919 років .....                                                                                                 | 31  |
| <b>Говорун В.</b> Комплексне краєзнавче дослідження с. Голосків Хмельницького району Хмельницької області .....                                                                          | 39  |
| <b>Стрункін Г.</b> Історія села Голубівка Барського староства. Від унії через католицизм до православ'я .....                                                                            | 48  |
| <b>Сльозкін М.</b> Антинімецькі тенденції у національному імперському законодавстві наприкінці XIX – на початку XX ст. (на прикладі Заславського та Старокостянтинівського повітів ..... | 54  |
| <b>Зелінський Р.</b> Села Хмельниччини в складі Літинського повіту на початку XX століття .....                                                                                          | 58  |
| <b>Блажевич Ю., Вашук Н.</b> Топоніми і мікротопоніми села Баглайки .....                                                                                                                | 64  |
| <b>Кохановський О.</b> Радівці: історія села, яке чекісти вважали «бандитським» .....                                                                                                    | 70  |
| <b>Стрельбіцька Н., Халайцян В.</b> Туристичний потенціал Городоччини: проблеми та перспективи розвитку .....                                                                            | 85  |
| <b>Кащук І.</b> Культурно-історичний розвиток села Правдівки: від давнини до сучасності .....                                                                                            | 90  |
| <b>Романюк О.</b> Жванчик .....                                                                                                                                                          | 96  |
| <b>Будзінський І.</b> Історія села Панасівки та її початкової школи .....                                                                                                                | 109 |
| <b>Матвеев А., Коцюк В., Басараба І.</b> Хутір Корчунок – від панського маєтку до школи-інтернат .....                                                                                   | 125 |
| <b>Прокопчук В.</b> З царини усної історії: Яромирська СШ, рік 1967-ий .....                                                                                                             | 131 |

### СЕКЦІЯ 3

#### ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ МИНУВШИНИ КРАЮ

|                                                                                                                                                   |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Михайлик А.</b> Адміністративно-територіальний устрій Заславщини в кінці XVIII – на початку XIX ст. ....                                       | 139 |
| <b>Муляр А.</b> Старокостянтинівський повіт у пореформенний період (1861–1871 рр.): особливості соціально-економічного розвитку .....             | 145 |
| <b>Яблонський В.</b> Село Волиця на Теофіпольщині в подіях січневого повстання 1863–1864 рр. ....                                                 | 151 |
| <b>Лавринчук В.</b> З історії медицини на Сатанівщині (початок XX століття) .....                                                                 | 155 |
| <b>Максімова Ж.</b> Таємниці старовинних мацев Городка ....                                                                                       | 162 |
| <b>Байдич О.</b> Деякі відомості про маєтності землевласників-поляків Старокостянтинівського повіту (1910 рік) .....                              | 172 |
| <b>Байдич В.</b> Відомості з опису Сатанівського Свято-Троїцького жіночого монастиря 1914 року .....                                              | 180 |
| <b>Косперович Р.</b> Державна варта на Поділлі (1918 р.) .....                                                                                    | 185 |
| <b>Комарніцький О., Комарніцька Л.</b> Містечка Городоччини у добу Української революції 1917–1920 рр. ....                                       | 191 |
| <b>Гоцуляк Н., Кривий П., Щур С.</b> До окремих сторінок історії Городоцького краю в період Української національної революції 1917–1921 рр. .... | 200 |
| <b>Красносілецький Д.</b> Подільська Городоччина у подіях національно-визвольного руху у 1920–1923 рр. ....                                       | 213 |
| <b>Черняк В.</b> Внесок хмельничан у заснування та становлення Познанського університету (1919–1939 рр.)..                                        | 220 |
| <b>Дацюк О.</b> Церква-фортеця с. Сутківці – унікальна пам'ятка сакральної архітектури .....                                                      | 228 |
| <b>Єсюнін С.</b> Палац князів Сангушків у Ізяславі: розквіт, руїна, надія на відродження .....                                                    | 239 |
| <b>Слободянюк П.</b> Городоцький РЕМ – шляхи зростання ...                                                                                        | 260 |
| <b>Соловей М.</b> Практика управління і методичного супроводу освіти в умовах становлення об'єднаних територіальних громад (2016–2018 рр.) .....  | 269 |
| <b>Рибак С.</b> Історія освіти Городоччини .....                                                                                                  | 278 |
| <b>Кошельник А.</b> Оновлення міської геральдики Хмельниччини в добу незалежності .....                                                           | 283 |

СЕКЦІЯ 4

ІСТОРИЧНІ ПОСТАТІ, ВІДОМІ ЛЮДИ,  
ГЕРОЇ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

|                                                                                                                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Кравчук О., Калитко С.</b> Діяльність Литовського князя Федора Корятовича на Поділлі .....                                                                                 | 296 |
| <b>Галус О.</b> Діяльність всесвітньовідомого мікробіолога Сергія Виноградського на Городоччині Хмельницької області .....                                                    | 310 |
| <b>Завальнюк К.</b> Леонід Філонов – дослідник життя і творчості Сергія Виноградського .....                                                                                  | 318 |
| <b>Гурська К.</b> Репресовані священики Ново-костянтинівщини. Микола Олексійович Смірнов .....                                                                                | 330 |
| <b>Долінська Л., Мартинюк Н.</b> До 105-річчя від дня народження першого єпископа Кам'янець-Подільської дієцезії, священника с. Маниківці Яна Ольшанського .....              | 339 |
| <b>Пентюк Б.</b> Родина Дложевських у духовному служінні на Хмельниччині .....                                                                                                | 348 |
| <b>Мазур Р.</b> Роуз Песотта: від іммігрантки до лідерки профспілкового руху .....                                                                                            | 356 |
| <b>Войтович О.</b> Професійна діяльність уродженця Проскурова Василя Зеньківського в університеті св. Володимира та Київських українських університетах (1917–1919 рр.) ..... | 361 |
| <b>Олійник Ю., Бурдуваліс К.</b> В'язень національної ідеї: Юхим Сіцинський і боротьба за Україну .....                                                                       | 370 |
| <b>Агаманчук О.</b> Праведник з Фельштина .....                                                                                                                               | 374 |
| <b>Бочуля М.</b> Контрабанда на польському кордоні (1921–1929 рр.): дослідження діяльності Й. Г. Скорубського .....                                                           | 377 |
| <b>Сакалюк А.</b> Праведники народів світу Славути та Славуцького району Хмельницької області. Відомі та невідомі імена .....                                                 | 383 |
| <b>Кулибчук В.</b> Володимир Марциновський – всесвітньовідомий вчений із Шепетівки .....                                                                                      | 392 |
| <b>Удра В.</b> Справа усього життя .....                                                                                                                                      | 397 |
| <b>Коляда І., Тітов Ю.</b> Національно-культурний феномен Ольги Басистюк і Ади Роговцевої: порівняльний аспект ..                                                             | 402 |
| <b>Кондратюк О., Ганаба С.</b> Голгофа долі добровольця Володимира Шевчука – за суверенність нашої держави ..                                                                 | 407 |

|                                                                                                 |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Хоптяна В., Адамський В. Олександр Хоптяний-студент-історик, який став захисником України ..... | 413 |
| Відомості про авторів .....                                                                     | 419 |

УДК 355.1(477)О.Хоптяний(045)

*Вікторія Хоптяна,  
Віктор Адамський,  
м. Хмельницький*

## **ОЛЕКСАНДР ХОПТЯНИЙ - СТУДЕНТ-ІСТОРИК, ЯКИЙ СТАВ ЗАХИСНИКОМ УКРАЇНИ**

*У повідомленні розповідається про студентські роки Олександра Хоптяного, Концетрується увага на окремих аспектах життєпису молодії людини, його громадській діяльності.*

**Ключові слова:** студент, громадський діяч, історик, державність, гуманітарно-педагогічна академія.

Новітній історичний період для Української державності позначений новими випробуваннями. Найбільший виклик, зрозуміла річ, пов'язаний із широкомасштабним військовим вторгненням росії в Україну. Він зумовив мобілізацію як матеріальних, так і людських ресурсів, проявив найкращі риси українства. Війна водночас змусила багатьох людей змінити звичний спосіб життя, залишити ділянки своєї професійної діяльності та вступити до лав Збройних сил України, аби зі зброєю в руках боронити рідний край і саме існування української нації.

На сьогодні, попри несприятливі умови війни, ми маємо низку ґрунтовних праць, автори яких намагаються сформувані відповідь на болючі для кожного небайдужого питання, безпосередньо дотичних до початку та перебігу війни [1; 2; 3; 4]. Окреме місце серед публікаційних видань займають праці, присвячені захисникам Вітчизни [5]. Чимало змістовних матеріалів на цю тематику вміщено в часописах, які висвітлюють життя територіальних громад області.

У пропонованому повідомленні ставиться за мету розповісти про талановитого до навчання та небайдужого до стратегії національного державотворення юнака, який з початком широкомасштабного вторгнення, залишив студентську аудиторію, взявши до рук зброю, аби захистити українську землю від ворога. Йдеться про колишнього студента Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, а сьогодні бійця Збройних Сил України, Олександра Хоптяного.

Олександр народився 20 квітня 2001 р. у м. Хмельницькому. Навчався в загальноосвітній школі I–III ступенів № 15. Після закінчення дев'яти класів поступив на навчання до Хмельницького базового медичного коледжу. Пройшовши відповідний курс, отримав диплом спеціаліста на фармацевтичному відділенні.

Однак захоплення історією природно зумовило зміну подальшого визначення з навчанням. Олександр обирає спеціальність «014.03 Середня освіта (Історія)», щойно відкриту в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії. Уже з перших днів перебування в закладі вищої освіти він позиціонує себе виваженим та спраглим до нових знань студентом. Тут варто зазначити, що за роки новітньої незалежності національна історіографія збагатилася новими ґрунтовними студіями з різних періодів української історії. При цьому в середовищі самих професійних істориків йде жвава дискусія на предмет оцінки знакових подій національного державотворення. Це природно для країни, яка обрала демократичний шлях для власного сходження. Зрозуміло, що на цьому шляху, в силу дії різних чинників як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру, трапляється чимало перешкод. Але завдання дослідників якраз і полягає у тому, аби вивченням досвіду наших попередників убезпечити від повторення прикрих помилок, які не дали можливості відбутися Українській державності у попередній період свого розвитку.

Відповідно в інтелектуальні дискусії перетворювалися аудиторні заняття з різних історичних дисциплін. А це потребувало від студента копійкої підготовки в позааудиторний час, працюючи з книгою чи то в читальному залі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, чи то в різних залах Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки. Крім того, самостійна робота над собою формувала такі важливі чесноти як працелюбність, зосередженість над проблематикою, розсудливість, здатність до аналітики та критичного мислення.

Робота з джерелами давала свої результати. Олександр разом з іншими колегами просто «знущалися» з описів на кшталт путінських розмислів «Про історичну єдність росіян та українців», з яким той виступив у публічній сфері влітку 2021 р. Адже те, що його адепти вважали «глибокою роботою», є несамоовито застарілим, примітивним і не відповідає стану уявлень хоч більш-менш цивілізованого людства про історію.

У цьому контексті наведемо лише один з контраргументів з історії початку ХХ ст., зіславшись на колективну відповідь українських істориків з Інституту історії України НАН України та громадського просвітницького проекту «Лікбез. Історичний фронт»:

### **«3) Радянська влада утворила Україну.**

В. Путін:

*«В декабре 1917 года представители УНР прибыли в Брест-Литовск, где шли переговоры Советской России с Германией и её союзниками. На заседании 10 января 1918 года глава украинской делегации зачитал ноту о независимости Украины. Затем Центральная Рада в своём четвёртом универсале провозгласила Украину независимой.*

*Продекларированный суверенитет оказался недолгим. Буквально через несколько недель делегация Рады подписала сепаратный договор со странами германского блока. Находясь в тяжёлом положении Германии*

*и Австро-Венгрии нужны были украинские хлеб и сырьё. Чтобы обеспечить масштабные поставки, они добились согласия на отправку в УНР своих войск и технического персонала. Фактически использовали это как предлог для оккупации.»*

Це у дивний спосіб суперечить наступній тезі:

*«Коренизация», безусловно, сыграла большую роль в развитии и укреплении украинской культуры, языка, идентичности. Вместе с тем под видом борьбы с так называемым русским великодержавным шовинизмом украинизация зачастую навязывалась тем, кто себя украинцем не считал. Именно советская национальная политика – вместо большой русской нации, триединого народа, состоявшего из великороссов, малороссов и белорусов, – закрепила на государственном уровне положение о трёх отдельных славянских народах: русском, украинском и белорусском.»*

Чому суперечить? Тому що після існування Української Народної Республіки, яка у попередній цитаті заявила про свій суверенітет і незалежність, хтось «закріпив на державному рівні положення про три окремих слов'янських народи». Як можна комусь із-зовні «закріпити народ», який вже у формі УНР заявив про свій суверенітет і був міжнародно визнаний? Яка ще нам санкція чи дозвіл від кого були потрібні? А три наступні роки жорстокої війни із цим народом, – це була просто прелюдія, для того, щоб його «дозволити»? Радянську Україну створили тільки

тому, що її вже не могло не бути. Радянська Росія була вимушена змиритися з існуванням УСРР, бо альтернативи не було. Потім цьому знайшли купу виправдань та обґрунтувань. Але Україна вже відбулася, і треба було терпіти.

Але тут прозвучало ключове:

*«Вместо большой русской нации, триединого народа, состоявшего из великороссов, малороссов и белорусов»* (це ж один триєдиний як зміїгоринич народ) ми ж одразу чуємо «один народ». Щось пішло не так. Мабуть опір Армії УНР, мабуть саме існування ЗУНР, та потужний селянський повстанський рух, загроза стихійного відокремлення України, що було на рівні народного опору, особливо загрозливо під час колективізації й накреслили для Москви «окремий народ». До того цей народ вже добряче сам себе «накреслив». Особливо вражає створення українців радянською як «окремого народу» на тлі того, як одночасно на Західній Україні, яка не входила до складу СРСР, так само ворожий українцям польський режим паралельно також «вигадав» ворожий собі український націоналізм. Який потім у ролі ОУН-УПА надав цілу купу цікавих вражень радянській владі, яка не встигла на території польської держави «закріпити положення про три окремі народи». Українців на теренах польської держави називали «русинами». Так було записано у документах Степана Бандери, але чи був він «русским человеком»?

Так само радянська влада не встигла закріпити «положення» на підчехословацькій Підкарпатській Русі, а згодом – Карпатський Україні. Українці ніколи не потребували затвердження про себе «положень». За умов будь-якої держави. Вони завжди творили себе самі» [6].

Плідна та якісна освітня підготовка, в свою чергу, формувала активну громадянську позицію Олександра Хоптяного. Для історика це було природним. Відтак він вступає до молодіжного крила партії «Європейська солідарність» «Солідарної молоді». Ба більше, впродовж шести місяців йому довіряють керівництво Хмельницьким міським осередком. Він бере активну участь як у загальнодержавних, так і місцевих політичних процесах, відстоює право молодих людей на участь у політичному житті, своїм прикладом публічно демонструє, що участь студентства та молоді загалом в політиці – це не звичайна «масовка» для політичних партій, а повноправні учасники громадського та політичного

життя нашої держави. На початку лютого 2022 р., через певні життєві обставини призупинив свою діяльність як голова молодіжного крила у місті Хмельницькому, проте продовжив активну громадську діяльність приєднавшись до мережі освітніх центрів «Гончаренко центр», де продовжував працювати із молодими хмельничанами.

Олександр волів донести перевагу демократичних інститутів та демократичних процедур до молодих людей, не рахуючись ані з власним часом, ані з необхідністю вирішувати при цьому чимало організаційних питань. Звертаючись до співробітників академії з проханням виступити з тієї чи іншої проблематики перед молодими людьми, він розумів, що кожен крок, навіть цюнайменший, зроблений у напрямку утвердження демократичних засад, є корисним та дієвим.

Особливого значення О. Хоптяний надавав питанню поширення та популяризації української мови. За його безпосередньої участі було організовано десятки різних площадок, на яких демонструвалися науково-популярні фільми на цю тему, зі свідченнями багатьох українських «живих класиків».

Однак настав день 24 лютого 2022 р. Російсько-українська війна переросла у повномасштабний збройний наступ ворога на українські землі. Попри той факт, що Олександр навчався на третьому курсі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, він вступає до лав територіальної оборони Хмельниччини в ролі піхотинця.

А уже 14 квітня 2022 р. у складі 86 окремого батальйону ТРО вирушає на лінію фронту, де перебуває і досі. Разом зі своїми побратимами він брав участь в обороні Слов'янська, проявили себе бійці під час Харківського контрнаступу, були задіяні в обороні Херсонщини.

3 серпня 2023 року він перейшов у групу ударних БПЛА «Роніни» 86 ОБТРО, де служить на посаді пілота FPV дрона. Разом зі своєю групою активно знищує особовий склад та бойову техніку російських окупантів та разом із колегами забезпечує прикриття плацдарму на лівому березі Дніпра.

Поза сумнівом, у вільні хвилини часу Олександр розповідає своїм побратимам про героїчні сторінки історії нашої національної державності. Здобуті знання під час навчання слугують добрій справі, стверджують бійців у власній неповторній ідентичності,

яскравими проявами якої виступають рідна мова, культура, традиції, Українська державність.

У 2023 році за свою сумлінну працю на фронті О. Хоптяний нагороджений нагрудним знаком «За зразкову службу» від Міністерства Оборони України. Також за активну громадську позицію, боротьбу за Україну отримав нагороду та премію від міського голови О. Симчишина.

Після перемоги Олександр прагне повернутись до активного громадського та політичного життя аби продовжити свою справу, розпочату за часів, коли він був студентом.

### **Список використаних джерел та літератури:**

1. Аржаковський А. Розбрат України з Росією: стратегія виходу з піке. Погляд з Європи. Харків: Віват, 2015. 256 с.
2. Фельштинський Ю., Станчев М. Третя світова: битва за Україну / пер. з рос. Володимир Єшкілев, Федір Левчук. Вид. 2-ге, доп. Київ: Наш формат, 2022. 416 с.
3. Якубова Л. Євразійський розлам. Україна в добу гібридних викликів. Видання друге, переробл. Київ: ТОВ «Видавництво Кліо», 2020. 392 с.
4. Плохій С. Російсько-українська війна: повернення історії / пер. з англ. М. Ларченка. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2023. 400 с.
5. Герої України – учасники російсько-української війни: Хмельницька область: біобібліографічний покажчик / укладач О. М. Шеїн. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2024 68 с.
6. Відгук українських істориків на статтю В. Путіна «Про історичну єдність росіян та українців». Електронний ресурс. <http://resource.history.org.ua/item/0015897>.